

Gdańsk, 11 marca 2023 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Lek. Jakuba Ruszkowskiego

OCENA CZĘSTOŚCI WYSTĘPOWANIA OBJAWÓW Z DOLNEGO ODCINKA PRZEWODU
POKARMOWEGO I ICH ZWIĄZKU Z JAKOŚCIĄ ŻYCIA ORAZ WYBRANYMI PARAMETRAMI
KLINICZNO- LABORATORYJNYMI U PACJENTÓW Z PRZEWLEKŁĄ CHOROBAŃ NEREK

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Jacka M. Witkowskiego
oraz promotora pomocniczego dra hab. Zbigniewa Helińskiego

w Katedrze i Zakładzie Fizjopatologii oraz w Katedrze i Klinice Nefrologii, Transplantologii
i Chorób Wewnętrznych Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Doktorant swoją rozprawę poświęcił zagadnieniom niezwykle rzadko prezentowanym w literaturze, a odnoszącym się do rozpowszechnienia, nasilenia, patogenezы i konsekwencji objawów z dolnego odcinka przewodu pokarmowego (w szczególności zaparcia i związanych z nim symptomów) u pacjentów z przewlekłą chorobą nerek i ich związku z oceną jakości życia związanej ze zdrowiem oraz wybranymi parametrami kliniczno- laboratoryjnymi w tej grupie osób.

Już samo podjęcie się tego zamierzenia zasługuje na uwagę, a ponieważ projekt badawczy zaprojektowany i zrealizowany przez lek. Jakuba Ruszkowskiego jest „czymś więcej”, postaram się pokazać oryginalność zamierzeń badawczych oraz zwrócić uwagę na metodologiczne założenia pracy.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRACY

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska ma postać cyklu trzech artykułów. Składają się na nią następujące prace:

Ruszkowski J, Heleniak Z, Król E, Tarasewicz A, Gałgowska J, Witkowski JM, Dębska-Ślizień A. Constipation and the Quality of Life in Conservatively Treated Chronic Kidney Disease Patients: A Cross-sectional Study. *International Journal of Medical Sciences* 2020 Oct 18;17(18):2954-2963. doi: 10.7150/ijms.49648.

Ruszkowski J, Heleniak Z, Król E, Tarasewicz, A., Witkowski J. M., Dębska-Ślizień A. Associations between symptoms of constipation and sleep quality in patients with nondialysis chronic kidney disease: a cross-sectional study. *Polish Archives of International Medicine* 2021; 131: 512-519. doi:10.20452/pamw.15974

Ruszkowski J, Majkutewicz K, Heleniak Z, Witkowski JM, Dębska-Ślizień A. Prevalence and Severity of Lower Gastrointestinal Symptoms amongst Non-Dialysis Chronic Kidney Disease Patients: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of Clinical Medicine* 2022 Oct 28;11(21):6363. doi: 10.3390/jcm11216363.

We wszystkich publikacjach dr Jakub Ruszkowski pełni wiodącą rolę, każdorazowo opracowując koncepcję badań, współtworząc projekt badawczy, mając udział w gromadzeniu danych, analizując je od strony statystycznej, interpretując wyniki, a także przygotowując pierwsze wersje artykułów i pełniąc rolę autora korespondencyjnego. Stąd też indywidualny wkład badacza w opracowanie projektu badawczego i jego realizacji jest duży i pozwala na uznanie, że cykl artykułów może stanowić rozprawę doktorską.

Tytuł pracy w pełni odpowiada treściom w niej zawartym, jest stylistycznie oraz metodologicznie prawidłowy, daje potencjalnemu czytelnikowi wskazówkę, jakiego obszaru eksploracji naukowej dotyczy dysertacja.

Wstęp dobrze wprowadza w problematykę pracy.

OCENA ROZPRAWY, REALIZACJI CELU BADAŃ I ORYGINALNEGO WKŁADU AUTORA

Celem niniejszego projektu badawczego (przedstawionym w oryginalnych artykułach badawczych) jest:

- 1) Ocena wśród niedializowanych pacjentów z przewlekłą chorobą nerek rozpowszechnienia zaparcia i związanych z nim objawów;
- 2) Identyfikacja czynników związanych ze zróżnicowanym rozpowszechnieniem zaparcia i związanych z nim objawów;

3) Weryfikacja związku między występowaniem zaparcia i związanych z nim objawów a jakością życia i snu.

Ponadto celem projektu (opisanym w przeglądzie systematycznym) było oszacowanie rozpowszechnienia i nasilenia objawów z dolnego odcinka przewodu pokarmowego u niedializowanych pacjentów z przewlekłą chorobą nerek oraz identyfikacja związków między ich występowaniem lub nasileniem a jakością życia związaną ze zdrowiem, wynikami testów laboratoryjnych i danymi klinicznymi.

Na przeprowadzenie badania uzyskano zgodę Niezależnej Komisji Bioetycznej przy Gdańskim Uniwersytecie Medycznym (numer zgody NKBBN/426- 56/2018).

Koncepcja zaplanowanych badań nie budzi zastrzeżeń formalnych, a z wielu względów jest ważna z poznawczego punktu widzenia.

Do przekrojowego badania rekrutowano pełnoletnich pacjentów z przewlekłą chorobą nerek zgłaszających się na rutynową wizytę w Poradni Nefrologicznej Uniwersyteckiego Centrum Klinicznego w Gdańsku. Spośród 111 z rekrutowanych pacjentów 100 wypełniło kwestionariusz ankiety w całości. Bardzo wyraźnie określono kryteria włączające do badań i wykluczające z nich.

Cele pracy zostały przez Badacza zrealizowane z wykorzystaniem różnorodnych metod badawczych, do których należą:

- polska wersja kwestionariusze SF- 36v 2 (ocena jakości życia związanej ze zdrowiem);
- polska wersja kwestionariusza PAC-SYM (ocena występowania i nasilenia objawów związanych z zaparciem);
- ocena występowania objawów zaparcia czynnościowego - Kryteria Rzymskie III;
- Bristolska Skala Uformowania Stolca oraz pytanie o średnią liczbę wypróżnień na tydzień (ocena najczęściej występującej konsystencji stolca oraz częstości wypróżnień wypróżnień);
- polska wersja MOS-Sleep (ocena jakości snu).

Zastosowano adekwatne do celów pracy analizy statystyczne, w tym zaawansowane, m.in. zmodyfikowaną regresję Poissona oraz jedno- i wieloczynnikowe analizy regresji liniowej.

Wyniki przyniosły ważne ustalenia. Najbardziej wartościowe, w mojej ocenie, jest zwrócenie uwagi na częste rozpowszechnienie wybranych objawów z dolnego odcinka przewodu pokarmowego u pacjentów z przewlekłą chorobą nerek, w szczególności zaparcia i wzdęcia, ale też napinanie się i wysiłek w celu wypróżniania oraz pozytywne zweryfikowanie hipotez, w szczególności potwierdzenie związku między farmakoterapię pacjentów a występowaniem objawów z przewodu pokarmowego u pacjentów z przewlekłą chorobą nerek (m.in. wykazano, że przyjmowanie paracetamolu może być powiązane z większym rozpowszechnieniem zaparcia czynnościowego twardszej konsystencji stolca).

Przeprowadzona dyskusja wskazuje na dużą interdyscyplinarną wiedzę Badacza, wnikliwość psychologiczną oraz umiejętność krytycznej analizy problemu. Jednocześnie uwidacznia się duża umiejętność analizy i syntezy.

Dysertacja Pana lek. Jakuba Ruszkowskiego wychodzi naprzeciw trudnym wyzwaniom. A ponieważ w takim ujęciu nie podejmowano dotąd badań jest pracą oryginalną, podejmującą istotną i nader aktualną problematykę, także z perspektywy dużego znaczenia społecznego.

Oceniając całościowo rozprawę doktorską pragnę w tym miejscu podkreślić jej mocne strony, czyli:

1. uwzględnienie zagadnienia, jakim jest ocena częstości występowania objawów z dolnego odcinka przewodu pokarmowego i ich związku z jakością życia oraz wybranymi parametrami kliniczno-laboratoryjnymi u pacjentów z przewlekłą chorobą nerek;
2. wagę podjętych problemów;
3. brak zastrzeżeń natury metodologicznej co do przeprowadzonych badań, które zostały zaplanowane, zrealizowane i zanalizowane bardzo starannie;
4. dotarcie do dużej, starannie wyselekcjonowanej liczby piśmiennictwa;
5. innowacyjny charakter badań;
6. pokazanie bardzo wartościowych rezultatów;
7. przełożenie wyników na aplikacyjność ;

Pragnę także podkreślić bardzo staranne przygotowanie rozprawy, też edytorskie, w której trudno dostrzec jakiegokolwiek usterki.

Uzyskane przez Doktoranta wyniki, poddane badawczej analizie, w pełni wypełniają oczekiwania recenzenta odnośnie do kwalifikacji poznawczej i poziomu rozprawy naukowej, w tym wypadku doktorskiej, pozwalając na jej bardzo pozytywną ocenę.

Całość rozprawy, w tym dyskusja wyników, potwierdzają, że Doktorant posiada dużą wiedzę interdyscyplinarną, przede wszystkim medyczną, psychologiczną, pozwalającą na bardzo szczegółową analizę uzyskanych wyników, dowodzi krytycznego sposobu myślenia Autora. Pokazuje też, iż Badacz posiada dużą świadomość ograniczeń badań własnych, pokazuje też możliwe kierunki dalszych badań.

Rozprawa doktorska jest pracą oryginalną, w której Doktorant rozwiązuje postawiony problem w sposób, który potwierdza jej umiejętności do prowadzenia pracy naukowej.

Biorąc powyższe pod uwagę, **stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji dysertacja lek. Jakuba Ruszkowskiego w pełni spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim, zgodnie z Ustawą o tytułach i stopniach naukowych (Dz.U. z 2021, poz. 478 ze zm.).**

Mam więc zaszczyt przedstawić Radzie Nauki Medyczne Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego wniosek o dopuszczenie lek. Jakuba Ruszkowskiego do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Ponadto, ze względu na przedstawione w recenzji walory pracy, jej duży wkład do teorii i praktyki, w szczególności do problematyki jakości życia wnoszę o wyróżnienia tej dysertacji.

